

TESTAMENTEN, SCHENKINGEN EN STATEN VAN GOEDEREN VAN ENKELE BEGIJNEN GESTEED IN HET BEGIJNHOF ONZE-LIEVE-VROUW TER HOOIE

Het begijnhof van Onze-Lieve-Vrouw ter Hooie werd gesticht in de eerste helft van de 13de eeuw. Het is gelegen in de Lange Violettestraat, en lag oorspronkelijk buiten de stadsmuren. Door de bouw van de tweede stadsomwalling in 1325 kwam het binnen de muren te liggen. Een begijnhof is een volwaardige leefgemeenschap, waar het religieuze leven centraal staat. De begijnen hebben binnen de religieuze wereld een heel eigen staat. Ze zijn geen kloosterlingen en leven als leek in de wereld. Ze leggen geloften af van kuisheid en gehoorzaamheid aan de grootmeesteres. Een gelofte van armoede is er niet. Ze kunnen hun eigen goederen beheren of laten beheren door een bloedverwant. Een meisje of jonge vrouw die begijn wou worden, moest aan een paar voorwaarden voldoen. Slechts maagden en weduwen werden in het begijnhof ontvangen. De postulante werd na akkoord van de conventjuffrouw of van de conventbegijnen in het door haar gekozen convent aangenomen. De grootmeesteres of de grootjuffrouw bekrachtigde normaliter de intrede. De postu-

lante kreeg een opleiding van één jaar door de (convent)novicemeesteres. Het steedsel volgde gewoonlijk zes maanden later. De begijnen moesten twee jaar in het convent verblijven vooraleer ze, met toestemming van de grootmeesteres, in een (eigen) huisje konden intrekken. Elke begijn moest zelf voor haar levensonderhoud instaan. (1)

BEGIJN ANNA VAN DER WOESTIJNE, DOCHTER VAN JACOB

Staat van goederen

Anna van der Woestijne, die een eigen huisje had (2), overleed op 17 september 1640. Een opsomming van haar testamenten en schenkingen bevindt zich niet in het dossier. Er is een staat van goederen met specificatie van achterstallen en begrafeniskosten, en met een vermelding van de erfgenamen. De staat werd op 1 februari 1641 in de voogdenkamer van Oudenaarde behandeld.

Gronden

Anna erfde gronden van haar ouders, van Isaac de Pourck, en van haar broers Pieter en Isaac van der Woestijne:

- Een vijver van 25 roeden gelegen in de parochie van Ooike, toen gepacht door Willem van Merhaeghe.
- 600 roeden land bij de molen van Ooike, oost *sheeren straete*, en zuid de armen van Ooike, pachter was Vincent de Bouvere. Hij betaalde 14 lb. gro. per jaar. Dit land was in onverdeeldheid met de erfgenamen uit het eerste huwelijk van haar vader. De pachten voor de jaren 1639 en 1640 waren nog niet betaald.
- 800 roeden land op de *Varentkouter* in Ooike, eveneens gepacht door De Bouvere, voor 24 lb. gro. per jaar. 1639 en 1640 stonden nog open.
- Een partij land (haar kavel) uit de erfenis van haar moeder, groot 1800 roeden, waarvan de hoger vermelde 800 roeden deel vanuit maakten. De notaris vermeldde hier: *consequentelijck heeft sij daerin te corte* (verwijzend naar de 800 roeden) 1000 roeden land.
- Een vijver, uit de nalatenschap van Pieter de Pourck, gelegen aan de tiendenschuur op de kerkkouter te Ooike, in onverdeeldheid met de kinderen uit het eerste huwelijk van haar vader.
- Nog uit de nalatenschap van haar moeder, 2 bunder en 36 roeden land, *genaempt aende Pinckere*, gepacht door Pieter Voet. De pacht van 1639 en 1640 was nog niet vereffend.
- De helft van drie oude dagwand en een dagwand maimeers gelegen in de parochie van Welden, gepacht door Paeschier Everaert voor de som van 3 lb. gro. per jaar. De pacht van 1640 moest nog betaald worden.

- De helft van een hofstede op 600 roeden land, gelegen te Ooike en gepacht door Adriaan van Mulhem voor een jaarlijks bedrag van 48 lb. gro. 1640 diende nog vereffend te worden.
- 1 bunder en 4 voren op het kouterland in Ooike en 36 roeden *bulcklant, de calmbulck*, en een vijvertje, alles gepacht door Willem van Merhaeghe. De pachten van 1639 en 1640 stonden nog open.
- Een perceel land van 5 dagwand, gelegen aan de molen van Welden gepacht door Loijs van de Velde voor de som van 42 lb. gro. per jaar. 1639 en 1640 moesten nog betaald worden.

Renten

Van de navolgende renten kwam slechts de helft toe aan Anna van der Woestijne:

- Een rente van 12 lb. gro. ten laste van de stad Oudenaarde. Nog te ontvangen de jaren 1639 en 1640.
- Een rente van 2 lb. gro., penning 16 (3), vervaldag 1 december, ten laste van Jacques de Rovere en Loijse Fraije, weduwe van Celestin de Rovere. Het jaar 1640 was nog te ontvangen.
- Een van 24 lb. gro., penning 16, ten laste van Adriaan vander Straeten. Nog te vereffenen de jaren 1639 en 1640.
- Een van 12 lb. gro., penning 16, vervaldag 21 mei, ten laste van de weduwe van Guillaeme de Carwijk of Carmijn. Nog te vereffenen de jaren 1637 t.e.m. 1640.
- Een van 15 lb.gro., penning 16, vervaldag 1 december, ten laste van Loijs Herman, nog te vergoeden het jaar 1640.
- Een van 33 lb. gro., penning 16, vervaldag kerstdag, ten laste van de erfgenamen van Joris van der Woestijne. Nog te betalen de jaren 1638 t.e.m. 1640.
- Een van 23 lb. gro., penning 16, vervaldag 26 maart, ten laste van Jacques van den Meulenbroucke. De intresten van 1637 t.e.m. 1640 moesten nog vereffend worden.
- Een van 24 lb. gro., penning 16, vervaldag 24 april, ten laste van Philip van der Ween en Matthijs van de Voorde. 1640 stond nog open.
- Een van 12 lb. gro., penning 16, vervaldag 26 januari, ten laste van Nicolaas Bouckaert. Het jaar 1640 was nog te betalen.
- Een van 12 lb. gro., penning 16, vervaldag 1 mei, ten laste van Arent van de Ghesele (verder wordt Van der Gestechelen geschreven). 1640 stond nog open.
- Een van 30 lb. gro., penning 18, vervaldag 24 juni, ten laste van de erfgenamen van Joris van der Woestijne. Vervaldagen 1638 t.e.m. 1640 moesten nog betaald worden.
- Tenslotte een rente van 24 lb. gro., penning 16, vervaldag 16 februari, ten laste van Joos van den Berghe uit Hillegem.

Andere baten

Het liggend geld *ten sterfhuize* beliep 6-6-7 lb. gro. De openbare verkoop, aan de meestbiedende, van haar meubels en ander roerend goed bracht, min de kosten, 42-8-1 lb. gro. op. Het zilveren kruis, een zilveren lepel en een Agnus Dei gingen samen voor 2 lb. gro. van de hand.

Baten pro memorie vermeld en te verrekenen in de slotsom waren: het beste kateil van de meubelen, namelijk het bed met het behangsel, bestemd voor het hof. Een *vaute* (4), bij testament bepaald, voor de vrouw van Martinus Verhaeghe. Een *cabaret* (5) toegewezen aan de dochter van Joris van der Woestijne en een *rekbank* (6) beloofd aan jonkvrouw Catharina van der Woestijne. *Den roden besten rock vande overledene* was bestemd voor Cathelijne van der Woestijne.

Lasten

Volgens het testament van begijn Anna was Catharina van der Woestijne belast met het vereffenen van de begrafenskosten, namelijk 5-8-2 lb. gro. Het sterfhuis was nog schuldig aan jonkvrouw Margariet de Man, weduwe van Jacob van der Woestijne, de uitkoop van de goederen van Jacques (dezelfde Jacob?) van der Woestijne, een bedrag van 245 lb. gro. Verder waren er nog allerlei administratieve kosten: vergaderingen, dubbels, zegels, enz.

De erfgenamen

Het waren de erfgenamen van Joris van der Woestijne: jonkvrouwen Marie en Joanne van der Woestijne, François Raas van der Woestijne en Guillaeme Joris van den Hende gehuwd met Jacquelijne van der Woestijne, allen kinderen van Raas van der Woestijne.

Verder François van der Woestijne en François de Pickere gehuwd met Suzanne van de Woestijne. Dit waren de verwanten langs de zijde van de overledene. Allen uit het eerste huwelijk van Jacob van der Woestijne. Ze werden vertegenwoordigd door Michiel van de Vijvere.

Uit het tweede huwelijk van Jacob van der Woestijne waren de erfgenamen Arendt, Loijs, Joos en Clara van der Woestijne. De kinderen van Elizabeth van der Woestijne waren vertegenwoordigd door hun ooms Loijs en Joos van der Woestijne. (7)

BEGIJN BARBARA FRANÇOISE VAN DER HAEGHEN

Barbara Françoise van der Haeghen, dochter van Philip en Marie de Neve, werd gested in het convent ter Bloemen (8) van het begijnhof Onze-Lieve-Vrouw ter Hooie. Ze had een eigen huisje. (9) Ze overleed te Gent op 14 november 1648.

Staat van goederen

Goederen van vaderszijde, indertijd gekocht door jonkheer Franciscus van der Haeghen en jonkvrouw Barbara de la Fosse, haar grootvader en grootmoeder, waren:

- De heerlijkheid *van den Rodendriessch* (10) in Waasmunster, onder de heerlijkheid van Herzele (Land van Aalst). (11) Er hingen verschillende kapoen (gesneden haan) renten en lenen vanaf, die in het denombrement werden opgesomd.
- Een behuisde hofstede, palend aan de Rodendries, groot ongeveer 1 bunder. De hofstede was belast met twee kapoenen per jaar, die bestemd waren voor de houder van de heerlijkheid Herzele, en met 0-15-0 lb. gro. per jaar ten gunste van de kerk van Sint-Anna voor een jaargetijde voor de zielenrust van haar moeder. Verder nog 0-10-0 lb.gro. per jaar ten gunste van de kapel van Sint-Antonius op de Rodendries om jaarlijks vier missen te celebreren.
- Een perceel land van ongeveer 1 bunder, *den straetacker*, in Waasmunster, grenzend ten noorden aan de eigendom van Pieter Dhooghe, ten zuidoosten aan de *doelkens* en ten noordwesten aan de straat. Het land werd gepacht door Jan Vernimmen voor 4-10-0 lb. gro. per jaar.
- Land en meers, groot ongeveer drie en half bunder, gelegen *omtrent st. Anna int puijnbrouckstraetien*. De helft van de 2 gemeten meers was *erfve* (12), de rest leen van Rodendries. De totale oppervlakte werd gepacht door een zeker Van de Sompele voor een jaarlijks bedrag van 26-6-0 lb. gro.

Heerlijke renten uit dezelfde nalatenschap waren bezet op:

- 2 bunder land in Waasmunster, *tot waegheslaeghe*, voor haar jaarlijks de helft van zes zakken koren. Nu te leveren door Adriaan Cornelis.
- 0-28-1 lb. gro. op de warande *vanden hotel* (13) *tot Waasmunster*. Te betalen door mijnheer van St.-Victor.
- 0-15-0 gro. per jaar te betalen door Jacques Zaman *op eenen slag* binnen de parochie van Zele. In de marge werd genoteerd: nazien of het een leen is van het leenhof van Dendermonde.
- Eenzelfde rente van 0-5-0 lb. gro. te Hamme. Te betalen door Hendrik Verbeke.
- Een zelfde rente en bedrag te Tielrode, een slag palende oost aan de gronden van de abdij van *Roosenberghe*.

Goederen komende uit de nalatenschap van haar moeder jonkvrouw Marie de Neve:

- 13 gemeten bos gelegen te Waasmunster bij de stampmolen (14), *ghenaempt de jouffrauwe*, ten noorden palend aan de heerweg.
- Een rente van een jaarlijkse zak rogge op een behuisde hofstede te Haas-

donk. Nu te bezorgen door Mattheus van de Vijvere.

- 1 bunder land te Waasmunster *aen het huvelken*, gepacht door Jacques de Belie voor een jaarlijks bedrag van 3-0-0 lb. gro.
- twee percelen land, samen twee en half gemeten, gelegen in Belsele *in het waeterschoot*. Pachter Jan Verschelden betaalde jaarlijks 5-0-0 lb. gro.
- Een leen 4 gemeten groot in *Beverenbrouck*, het pachtgeld bedroeg 14 lb. gro. per jaar.
- Zes en half gemeten land *inden polder vanden Roodemoer onder Sint-Gillis*,
- Een vijfde van 16 gemeten land *onder Sint-Jans-Steene* .(15) De andere vier vijfden waren eigendom van de erfgenamen van Pieter de Neve en Barbara de Strooper, vader en moeder van de overledene.
- Twee gemeten meers *in Sombekebrouck*, gepacht door Jacques de Belie voor een jaarlijks bedrag van 6-10-0 lb. gro.
- Een deel van 230 bunder land in Kieldrecht, verkregen van de abt van Cambron. (16)
- Verschillende *verdronclen landen*, samen 50 gemeten, eveneens gelegen in Kieldrecht.

Hier werden nog twee verkopen ingebracht:

- Een bunder land, door de vader van de overledene verkocht na het overlijden van haar moeder. De som bedroeg 1.000 gulden.
- Pro memorie werd de verkoop van de grond, geërfd door Barbara Françoise van priester Hillewaert Jacobs genoteerd. De grond was gelegen *aen de strekemersch*.

Goederen tijdens het huwelijk van haar ouders verworven:

- Een *strekemersch*, groot vier en een half gemeten, *in Roodenbroucke*, gekocht van de erfgenamen van jonkvrouw Vervinckt. De meers bracht jaarlijks 24 lb. gro. op.
- Een gemeet meers verworven van Jacques Laureijns bij *vernaerdinghe* (17) van de erfgenamen van Jan Ketels *causa uxoris*.
- Een jaarlijkse rente (toen haar vader reeds weduwnaar was) van 0-7-6 lb. gro.

Roerende goederen van de overledene:

- Liggend geld: 12-0-0 lb. gro.
- De verkoop, daags na haar overlijden, van haar roerende goederen, met toestemming en in aanwezigheid van de erfgenamen. Opbrengst 42-0-2 lb. gro.

Schulden van het sterfhuis:

- Een onbezette rente (geen borg) van 3-2-6 lb. gro. per jaar, de penning 16, ten gunste van de wezen van jonkheer Rochus Negrette. Het kapitaal bedroeg 50-0-0 lb. gro.

- Eenzelfde rente van 0-20-0 lb. gro. per jaar ten gunste van dezelfde wezen. Het kapitaal was 26-0-0 lb. gro. groot.
- Barbara Ijsenbaert diende een rekening in van 5-1-8 lb. gro. voor bewezen diensten, gedurende de ziekte van de begijn (een honderdtal dagen), voor het kisten van de overledene en het bedienen van haar vrienden op de uitvaart.
- Een lijfrente van 4-0-8 lb. gro. die de overledene had toegekend aan priester Hillewaert Jacobs, onderpastoor van Sint-Salvator (Heilig Kerst), en die Jacques Laureijns heeft betaald.
- Begijn jonkvrouw Josijne de Neve rekende 9-7-2 lb. gro. aan voor tafelkosten, van 24 juni tot 14 november de dag van het overlijden van Barbara Françoise. Voor de kist en enkele kleinigheden betaalde Josijne 9-16-5 lb. gro. De grafmaker ontving 0-6-0 lb. gro.
- De zuster van Barbara, jonkvrouw Jacqueline van de zusters van *Roosenberghe*, werd wegens haar ziekelijke toestand vergezeld door de vrouw van de baljuw van Sombeke. Samen werden ze door Guillaume van Brussel met een wagen naar het begijnhof gereden. Van Brussel vroeg voor zijn diensten 0-3-4 lb. gro.
- Josijne de Neve betaalde 7-6-2 lb. gro. voor de wijn die op de uitvaart (18 november) door de erfgenamen werd gedronken. Voor de andere dranken betaalde ze 2-0-0 lb. gro. De genuttigde vis kostte 0-7-9 lb. gro. en de *pastijen tourten* 3-17-2 lb. gro.
- Philippe Bernaert en Pieter Dhondt leverden de kaarsen: 24 pond flambeewen en twee en halve pond offerwas, samen met enkele winkelwaren ontvingen ze 0-34-4 lb. gro. Voor een bijkomende levering van 6 pond was werd 0-5-8 lb. gro. aangerekend.
- De kerkdienst in de begijnhofkerk kostte 6-5-4 lb. gro. en voor het celebren van de mis vroegen *de heeren van Sint-Baefs* 3-0-0 lb. gro.
- Aan de biddende orden (18) werd 2-0-0 lb. gro. betaald. De bidders zelf bekwamen samen 0-13-4 lb. gro. Het koor en het altaar werden met wit laken bekleed door Christoffel van Leuven. Na de uitvaart werden de broden, gebakken door Pieter van Rijschel (4-14-0 lb. gro.) en Lieven de Clercq (6-17-2 lb. gro.), onder de aanwezige armen verdeeld.
- Tot slot werd het openstaand negatief saldo van 2-16-8 lb. gro. van haar goederenbeheer door Cornelis Justus de Neve aangezuiverd. Ook de toegestane pachtvermindering van 3-0-0 lb. gro. wegens oorlogsschade aan Jan van Sompel werd hem terugbetaald. (19)

NOTEN

(1) Cailliau Hadwich, *Soo geluckigh als een begijn. Het begijnhof Onze-Lieve-Vrouw-ter-Hooie*, 1584-1792, in *Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Gent, 1995, p. 5-7 en p. 136-141.

- (2) *Ibidem*, p. 279.
- (3) Penning 16 is een gewone doch hoge rente, ongeveer 6,25 %, penning 18 of ongeveer 5,55 %, penning 20 of 5%, penning 12 of 8,25 %. Woordenboek der Nederlandsche Taal (afgekort WBNT), deel 12, 1^e stuk, kolom 1089-91.
- (4) Een vout was een van de hoofddeksels van de begijnen. Het was een grote witte gesteven linnendoek, die de begijnen in de kerk en bij bepaalde plechtigheden op het hoofd legden. Cailliau, *o.c.*, p. 172.
- (5) Cabaret : kleine tafel of plateau waarop koffie-, theetassen en glazen werden geplaatst. E. Littré, *Dictionnaire de la langue française*, tome I, Parijs, 1877, p.445, kolom 3.
- (6) Rekbank of aanrecht waarop borden of potten en pannen werden geplaatst. WBNT, deel 12, 3e stuk, kolom 1833.
- (7) Rijksarchief Gent (afgekort RAG), Fonds de Neve de Roden, nr. 467.
- (8) Convent Onze-Lieve-Vrouw-ter-Bloemen. Een van de zeven gemeenschapshuizen of conventen. De oude naam van het convent is *sBlonden* die verwees naar de familie die het convent begunstigde. Het werd gebouwd in 1638 toen Anna van de Maren er meesteres of conventsjuifrouw was. Cailliau, *o.c.*, p. 81.
- (9) *Ibidem*, p. 276.
- (10) De heerlijkheid van Rodendries hing volgens Moens af van het leenhof van Herzele. B. Moens, *De identiteit van Waasmunster*, Nieuwkerken, 1982, p.129; Baron de Neve de Roden, *Het zogenaamd kapelaanhuis, aloud hof Ten Roden*, in: *Het Sireentje*, jg. XII, nr. 1, p. 428-432. De heerlijkheid Sombeke met de Sint-Rochuskerk hing bestuurlijk af van de heer van Beveren. J. Smet, *Waasmunster ... De Schoot van het Waasland*, Sint-Niklaas, 1969, p. 67-68.
- (11) In het werk van Julien van Twembeke, *Lijst der heerlijkheden van het Land van Aalst*, Gent, *s.a.*, *leenhof van Herzele*, p.133-138, wordt de heerlijkheid van Rodendries onder Herzele niet vermeld.
- (12) Erfve: gronden van erve, vaste goederen die geen leen zijn. WBNT, deel 3, 2^e stuk, kolom 4164.
- (13) De verblijfplaats of de herenwoning van de familie Van der Haeghen op Rodendries.
- (14) Stampmolen of *beukmolen*, ook nog boekmolen genoemd naar het beukend geluid bij het stampen van het lijnzaad. Is overwegend een oliemolen. WBNT, deel 15, kolom 640-641.
- (15) Sint-Jans-Steen, deelgemeente van Hulst in Zeeuws-Vlaanderen.
- (16) Deze in Henegouwen gelegen cisterciënzerabdij werd in 1148 door Sint-Bernardus gesticht. Hervé Hasquin (wetenschappelijke leiding), *Gemeenten van België*, Brussel, 1981, p. 1658.
- (17) Vernaderen, vernaasten: als verwant door opeising in rechte een koop of terugkoop verwerven. WBNT, deel 20 eerste stuk, kolom 1518 en 1525.
- (18) Biddende orden of contemplatieve kloostergemeenschappen, bv. de geschoeide en ongeschoeide karmelieten, kartuizers, ...
- (19) RAG, Fonds de Neve de Roden, nr. 97.

Erik L. SCHEPENS ('t vervolgt)